

Dit ommetje is mede mogelijk gemaakt door:

Gebiedscommissie
Brabantse Delta

Provincie Noord-Brabant

Gemeente Steenbergen

Buiten de Veste 1
Postbus 6
4650 AA Steenbergen
T. 14 0167
F. 0167 54 34 99

info@gemeente-steenbergen.nl
www.gemeente-steenbergen.nl

'Welkom in Kruisland'

Kruisland is een dorp dat is gelegen op de overgang van zand naar klei. In het landschap komt dat onderscheid sterk naar voren, maar het is slechts vanaf de randwegen te aanschouwen. Wandelroute 'De Kromme Hoek Om' gaat deels over verharde wegen, maar ook deels over de oorspronkelijke wegenstructuur uit 1850. Binnen deze wandelroute liggen de gebiedsnamen 'De Westzandberg', 'Oostzandberg', 'Zandhil', en 'De Grote Tiende'. Oorspronkelijk waren dit plaatsaanduidingen die na verloop van tijd een groter gebied aanduidden. Het grootste gedeelte van dit omsloten gebied, ten zuiden van de Lindenburgsebaan werd 'De Wildenhoek' genoemd. Deze naam is afgeleid van 'wildert' ofwel woeste grond. Dit gebied was lang onbebouwd en begroeid met ruigte, waar vee kon grazen.

De naam van buurgemeente Halderberge-HAAL(DER)BERG werd reeds vermeld in 1561. "Aenden Haelderberch" werd vervoemd tot Holderberg. 'Haalder' is afgeleid van 'haal', wat dor betekent. Haalderberg betekent dus Dorreberg; een droog stukje grond temidden van natte elementen als veen en klei met bosachtige begroeiing. Dit in tegenstelling tot de Zandberg waar we vroeger heide en brem aantreffen. Het verschil tussen een 'goorberg' en een 'haalberg' zou kunnen zijn dat de begroeiing van een haalberg bosachtig is.

Deze wandelroute is een initiatief van de gemeente Steenbergen en Dorpsraad Kruisland. Wij wensen u veel wandelplezier in deze mooie omgeving. Voor meer informatie over deze en andere wandelroutes kunt u terecht bij VVV agentschap Steenbergen, Kaaistraat 49 te Steenbergen of kijkt u op www.gemeente-steenbergen.nl

Samenwerking

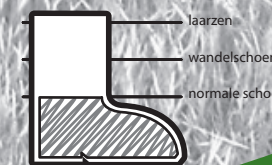
Dorpsraad Kruisland zet zich in om de toegankelijkheid van het buitengebied te vergroten. Als dorpsraad hielpen wij mee aan de realisatie van de route 'De Kromme Hoek Om'. In samenwerking met de Provincie Noord-Brabant, de Gemeente Steenbergen, coördinatiepunt landschapsbeheer van het Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, ZLTO, de verschillende dorpsraden uit de gemeente Steenbergen en Vereniging Kleine Kernen is het traject gestart om met behulp van wandelroutes de toegankelijkheid van aantrekkelijke gebieden rondom de kernen te vergroten voor de wandelaar. In de toekomst zal ook worden gekeken hoe de routes kunnen worden uitgebreid en met elkaar kunnen worden verbonden. De route is gemarkeerd met paaltjes en op elk willekeurig punt te beginnen. De gehele route is 9 kilometer, maar het is ook mogelijk de route te bekorten tot 8 kilometer. Als start- en eindpunt is de Markt in Kruisland aangeduid. Op de markt bevinden zich ook Café-Restaurant De Commerce en Museum de Holle Roffel. Aan de gevel van De Commerce treft u een startpaneel aan waarop de route is aangegeven

Gedragsregels

- wandelen op eigen risico
- laat geen afval achter
- laat gewassen en dieren met rust als er kans bestaat op het uitbreken van planten- en/of dierziekten, heeft de grondeigenaar het recht het pad tijdelijk af te sluiten.
- overigens Artikel 461 WvSr

Ommetje De Kromme Hoek Om
Locatie: Kruisland

Wandelen in Steenbergen

9 km

8 km

Ommetje De Kromme Hoek Om

1. Ten westen van het dorp ligt gebied de Westzandberg. Niveaunderschillen ontstonden eertijds door de wisselingen in waterstanden. Dit kenmerkt de verschillende bergnamen in de polder. Dat op sommige plaatsen het zand (=aangeslibde grond) kort aan de oppervlakte ligt is goed te zien als het land opnieuw geploegd wordt.

2. **Molenweg 11;** Eigenaar Toon van de Berg (Toontje Blok) bezit een verzameling van oude gebruiksvoorwerpen en landbouwgereedschappen. U kunt deze verzameling bezichtigen.

3. **De Lindenburgse Baan;** Van oorsprong een particuliere weg naar de boerderij De Lindenburg. Vroeger werd deze weg het Krombaantje genoemd. Net voor dit punt staat een oude toegangspoort de Helenahoeve. Dit wekt de suggestie dat het ooit de poort was naar een boerderij. Dit is echter nooit het geval geweest.

4. Voor de boerderij ligt de Laaikreek. Dit water kent een lange historie, voor de inpoldering was het een kreek die afwaterde in de Vliet. De boerderij stamt uit het begin van de 20e eeuw met boerenwoonhuis en een afgeleide van een Zeeuws-Vlaamse schuur en overige opstallen.

5. Nog voordat het kadaster in het leven werd geroepen, werd er een denkbeeldige indeling gemaakt van de percelen. Dit gebiedje was een hoek van zo'n indeling. De toevoeging 'Krom' heeft betrekking op de vorm van het genummerde gebied.

6. Op dit punt is duidelijk te zien, dat we ons in een hoger gebied op de grens met Roosendaal bevinden. De oude zeedijk gaat volledig op in de plaatselijke verhoging van het oorspronkelijk alluviale landschap. Alluviale grond komt sporadisch voor in de zeekleipolder van het westelijk deel van Noord-Brabant en is dan ook van grote cultuurhistorische waarde.

7. **De Ever;** Ten oosten van de dijk ligt het gebiedje 'De Ever'. Hier wordt al in 1487 melding van gemaakt. Een ever is een wild zwijn maar ever is ook de bijnaam van hertog Jan van Brabant.

8. Aan de oostzijde van de **Holderbergsedijk** is de 'uiterwaard' veel breder dan verderop bij de Brandehoeve. Dit is het gevolg van de normalisatie van de Vliet kort na de afsluiting in 1822. Ook opvallend is dat deze 'uiterwaard' hoger ligt dan de binnendijkse polder. Omdat de rivier nog tot 1822 in open verbinding stond met de zee, bleven de slikken en gorzen tussen de dijk en de rivier opslibben. Na de afsluiting werd de rivier nog regelmatig uitgebaggerd en deze bagger werd over de slikken uitgereden om zo een vlakker landbouwareaal te creëren. De polder daarentegen is ietwat ingeklonken door het uitdrogen van de resterende veenlaag die zich tussen het alluviale zand en de klei bevindt. Vandaar het relatief grote hoogteverschil tussen deze twee componenten.

9. **De Lindenburg;** was oorspronkelijk de enige boerderij in de Wildenhoek. Dit gebied was voornamelijk met ruigte begroeid en hoofdzakelijk geschikt voor begrazing door veeteelt zoals koeien en schapen.

10. **De commissaris Van der Hartenbrug;** Deze brug is een vervanging van de Baileybrug die kort na de oorlog is geplaatst omdat de oude draaibrug in de nacht van 30 op 31 oktober 1944 door terugtrekkende Duitse troepen is opgeblazen. Oorspronkelijk was hier een veer; Lindenburgseveer genoemd. Rond 1870 werd hier de stalen draaibrug gebouwd.

11. **De Stoofweg;** die naar de vroegere Baileybrug leidde eindigt nu tegen het water. Stoof staat voor het product dat op het land geteeld werd, in dit geval de meekrapplant ofwel de Rubra Tinctorum. Het is een groene plant die 70 tot 100 cm hoog kan worden. Voordat de plant gerooid kon worden stond deze enige jaren op het land. Het rooien vond plaats in september. Het loof van de plant diende tot veevoer en de wortel ging naar de meestof. De bewerking bestond uit droging van de wortels en het fijn stampen tot poeder. Het eindproduct, 'de mede', leverde een rode kleurstof op, die geschikt was voor het verven van leer en textiel. Pas op het einde van de negentiende eeuw was men in staat deze rode kleurstof chemisch na te maken.

12. **De Schans;** Op de hoek van de Hanendreef en Molenstraat staat de boerderij 'De Schans'. Al in 1810 wordt er melding van gemaakt. Een schans is een verdedigingswerk van aarde wallen voor een tijdelijke 'verschansing'. Het kan ook op een bijenschans doelen, wat meer aannemelijk is omdat die op boerderijen veelvuldig voorkwamen.

